

діяльності учні повинні вміти користуватися сучасними інтернет-технологіями та інтернет-ресурсами.

Формування дослідницької компетентності учнів старших класів таких закладів спеціалізованої освіти, як науковий ліцей є темою, яка потребує додаткового вивчення через її обмежену дослідженість та вимагає глибшого аналізу, а також розроблення алгоритму дій введення дослідницької діяльності на уроках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи/ Міністерство освіти і науки України. 2016. 40 с.
2. Про затвердження Положення про науковий ліцей: Кабінет міністрів України від 30.06.2021 №664. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/438-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.08.2023).
3. Про затвердження Стандарту спеціалізованої освіти наукового спрямування: Міністерство освіти і науки України від 16.10.2019 № 1303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1303729-19#Text> (дата звернення: 15.08.2023).

УКРАЇНСЬКІ ЕРГОНІМИ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МОВНОГО СТАНДАРТУ

Макарець Ю. С.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови*

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

На тлі індустріалізації, ускладнення організаційної структури суспільства та посилення підприємницької активності населення протягом ХХ і в ХХІ ст. триває активне зростання кількості й розмаїття ергонімів – власних назв установ, закладів, організацій, підприємств, об'єднань громадян тощо. У мовознавстві ж цю групу онімів тільки починають детально й комплексно досліджувати. Серед українців цю групу онімів уже аналізували О. Белей, Ю. Дідур, О. Карпенко, Н. Кутуза, Н. Лесовець, О. Сидоренко, С. Шестакова та ін., зосереджуючись на регіональному, структурно-семантичному та функційному вимірах. Мета нашого дослідження – окреслити динаміку української ергонімії в контексті сучасної державної політики та її стан з погляду відповідності мовним нормам.

Особливості ергонімів визначені рівнем соціально-економічного розвитку суспільства та панівною ідеологією. Ці номінати мають не тільки власне лінгвальний, а й юридичний та іміджевий виміри, тому вплив на них державної політики й громадських настроїв є потужним, що збільшує необхідність і міру втручання державних регуляторів у процес номінації. Український державний регулятор формулює вимоги до написання найменувань юридичних осіб, визначаючи неможливість повторення назв, заборону на використання певних слів і аббревіатур або ж їх обов'язковість, а також регламентуючи використання символів та

розділових знаків [Про затвердження Вимог до написання]. Ці норми стосуються формальних аспектів і мотивовані потребою уникнути юридичної плутанини при обліку суб'єктів права. У межах, встановлених регулятором, суб'єкт вільний у виборі назви, яка має стати частиною його іміджу – зовнішнього образу, що викликатиме бажану реакцію в цільовій аудиторії. Жодної лінгвістичної експертизи обраного ергоніма в українському законодавстві не передбачено: його відповідність мовним нормам залишається сферою відповідальності називача.

На динаміку ергонімів останнього десятиліття суттєвий вплив мала політика декомунізації (хоча й значно менший, ніж на ойконіми та урбаноніми). Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та заборону використання їх символіки» (2015) передбачає, що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державної реєстрації юридичних осіб, об'єднань громадян, громадських спілок та інших громадських формувань має ухвалити рішення про відповідність найменування юридичної особи або громадського формування вимогам закону і, якщо назва порушує норми, а процес її декомунізації не розпочався, діяльність відповідного суб'єкта має бути припинена в судовому порядку. Певні зрушення відбулися: змінена частина ергонімів, до яких входили прізвища радянських діячів (*Сумське Науково-виробниче об'єднання ім. Фрунзе* → *Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання завод «Ленінська кузня»* → *завод «Кузня на Рибальському»*), *Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського* → *Дніпровський металургійний завод*), та тих, що містили комуністичні або радянські символи й ідеологеми (*завод «Червона Зірка»* → *завод «Ельворті», завод «Комсомолец»* → *завод «Лубнимаші», Кузнецовське міське комунальне підприємство* → *Вараштепловодоканал*). Однак цей процес так і не мав логічного завершення, передбаченого правовими нормами, що зрештою залишило економічну реальність України в колоніальному вимірі, не змінивши асоціативних зв'язків із радянським минулим. В окремих випадках, якщо заходи з декомунізації назви не були проведені, регулятор справді припиняв існування юридичної особи через суд, як, наприклад, у випадку *Виробничо-комерційного підприємства «Серп і молот»*. Однак чимало ергонімів досі суперечать чинному законодавству про декомунізацію, особливо в галузях важкої промисловості, оборонно-промислового комплексу, сільського та житлово-комунального господарства: *Завод імені В.О. Малишева, Хімічне казенне об'єднання імені Г.І. Петровського, ДАХК «Артем», ДП «Артемсіль», ДНВП «Об'єднання Комунар», ПрАТ «Каширєвський Бурякорадгосп», ФГ «Пам'ять Леніна», ЖБК «45 років Жовтня», СВК «Рибколгосп ім. 40 років Жовтня», Хімфармзавод «Червона Зірка». Залишилися без змін і ті одиниці, що містять відтопонімні компоненти, мотиватори яких були змінені в ході декомунізації, адже необхідність їх зміни не прописана в законі (*Кіровоградське обласне об'єднання сільськогосподарського рибного господарства «Кіровоградрибгосп», Дніпродзержинський завод залізобетонних виробів, Кіровоградський завод вагодозуючого обладнання*). Регулятор також не аналізував і достатність проведеного заходу, тому зміна деяких ергонімів була суто формальною (наприклад, *Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча* «перейменували» на честь*

іншого Ілліча – *Зота Ілліча Некрасова*, тобто назва залишилася без змін, через що в медіа він отримав назву *завод-не-того-Ілліча*). Можна було би припустити, що менший розмах і скромніші результати декомунізації ергонімів порівняно з ойконімами та урбанонімами пов'язані з тим, що велика частина ергонімів стосується приватного сектору економіки і зачіпає приватні інтереси, а тому зрушити справу тут державі важче, але не відбулася декомунізація і назв певної частини підприємств державної власності, що свідчить про неспроможність державного регулятора виконати свої функції та контролювати дотримання правових норм.

Дерусифікації ергонімів почалася після 24 лютого 2022 р. під тиском настроїв громадськості і перш за все у зв'язку з іміджевими ризиками для юридичних осіб. Якщо під час декомунізації вони шукали способи залишити відомий виразно радянський брендінг або зробити тільки косметичні зміни (як у випадку бренду «Советское шампанское», яке «Київський завод шампанських вин» все ж змушений був змінити, обравши слово-покруч «Советовское»), то дерусифікація охопила й ті одиниці, зміни яких правова норма не вимагала. Відбувалися перейменування у сферах, що орієнтовані на масового споживача. Наприклад, змінили назву деякі заклади культури (*Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки* → *Національний академічний театр імені Лесі Українки*, *Харківський академічний російський драматичний театр імені Пушкіна* → *Харківський академічний драматичний театр*), виробники напоїв і харчових продуктів, які, усуваючи маркери країн-агресорів (*Виноробню князя Трубецького* → *Stoic Winery*), змінювали мову, якою репрезентував себе бренд (*ТОВ «Біла Береза»* → *ТОВ «Біла Береза»*, *ТОВ «Водний мир»* → *ТОВ «Водний світ»*). Подекуди змінювався брендінг не самого виробника, а окремих його продуктів («Київхліб» перейменував хліб «*Білоруський*» на «*Отаманський*», «*Переяслав-Молпродукт*» сир «*російський*» – на «*Український*», у «*Ятрань*» змінили назву ковбаси «*московська*» на «*Київська*», а в «*Пан Ковбаско*» – на «*Бандерівська*») [Симоненко].

Та тенденція до дерусифікації хоч і помітна, але не глобальна. Крім того, не охопила вона суржикізованих одиниць, яких в українській ергонімії чимало: *ПП «Камінодом»*, *ПП «Кофеманія»*, *ТОВ «Стройсервіс Основа»*, *ПП «Ліс Строй Снаб»*, *ЗАТ «Строймеханізація»*. Не спонукала і до дотримання норм правопису, зокрема щодо написання слів іншомовного походження (*ТОВ «Дісконт»*, *ТОВ «ДТЕК Трейдинг»*, *ТОВ «САВ-Дистрибьюшн»*, *ПП «Голівуд»*) й афіксоїдів (*ТОВ «Авто-Гранд»*, *ПрАТ «Агро-Пульс»*, *АТ «Мега-Гарант»*, *ТОВ «Еко Міст»*), уніфікованого написання частин *трейд*, *транс*, *бізнес* (*ТОВ «Гепард Транс»*, *ТОВ «Вікторія-Транс»*, *ТОВ «Кернел-Трейд»*, *ТОВ «ВОГ Трейд Ресурс»*, *ТОВ «Бізнес Консалтинг Груп»*, *ПП «Бізнес-Експерт»*) та слова Україна як вказівки на регіональну належність підрозділу (*ПЗІІ «Тойота-Україна»*, *ТОВ «Порше Україна»*). Залишається хаотичним написання ергонімів окремо та через дефіс і використання в неоднослівних назвах великої літери.

Українська ергонімія досі потребує узгодження із чинним українським законодавством. Попри роки війни вона зберігає імена і символи радянського

комуністичного режиму та маркери країни-агресора, а мовна девіантність навіть юридично нормативних назв свідчить про нагальну необхідність не тільки стимулювання державного регулятора до виконання покладених на нього функцій, а й встановлення поряд з обов'язковою юридичною й лінгвістичною експертизи назви на етапі реєстрації юридичної особи або об'єднання громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки: Наказ Міністерства юстиції України від 5 березня 2012р. № 368/5. Офіційний вісник України. 2012. №20.
2. Симоненко К. Дерусифікація товарів у продуктовому рітейлі. *RAU.UA*. URL: <https://rau.ua/novyni/netreba-zakaz-ua-derusifikacija/> (дата звернення 17.07.2023).
3. YouControl: онлайн-сервіс перевірки компаній: вебсайт. URL: <https://youcontrol.com.ua/> (дата звернення 17.07.2023).

РОЗВИТОК СТІЙКОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Мамчур Є. А.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Початок третього тисячоліття висуває нові вимоги до вчителя іноземної мови, котрий повинен мати належну академічну підготовку, вміти працювати інноваційно, бути здатним до формування в учнів духовних та морально-етичних цінностей, знання і шанобливого ставлення насамперед до рідної української мови і до мови іншого народу. Важливим аспектом фахової підготовки вчителя у ЗВО є вироблення стійкої позитивної мотивації студентів до формування особистісних професійно-ціннісних орієнтацій.

Найважливішим складником мотиваційної сфери людини є мотив. На думку І. Кучеренко, мотив – це «внутрішнє усвідомлене спонукання до навчальної діяльності, що поєднується з інтересом до майбутньої роботи [3, с. 85]». У науковій літературі виділяють різні види мотивів. Частково їх можна звести до двох великих груп: екстринсивні (зовнішні) та інтринсивні (внутрішні, процесуальні). Саме внутрішні мотиви безпосередньо пов'язані з процесом навчальної діяльності. За твердженням С. Занюка, «внутрішньою (процесуальною) мотивацією називають зумовленість поведінки факторами, безпосередньо не пов'язаними з впливом середовища й фізіологічними потребами організму. Процесуально-мотивована поведінка здійснюється заради себе самої, вона супроводжується почуттям радості, задоволенням від власної справи» [2, с. 98-99].

Навчання – це окремий вид діяльності, відповідно і навчальна мотивація є окремим видом мотивації особистості. В організації навчально-виховного процесу під час підготовки майбутнього вчителя іноземної мови важливу роль відіграє мотивація як рушійна сила поведінки людини: її спрямованість, характер,